МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИУКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з освітнього компоненту «Сімейне право»
до виконання завдань практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи
для здобувачів вищої освіти спеціальності D8 Право на першому
(бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми навчання

РЕКОМЕНДОВАНО
на засіданні кафедри права
Навчально-наукового юридичного
інституту
(протокол № 02 від 10.09.2026 р.)

ПОГОДЖЕНО
на засіданні Науково-методичної ради
Державного університету економіки і
технологій (протокол № 02 від 11.09
2026 р.)

м. Кривий Ріг 2026 р.

Методичні рекомендації з освітнього компоненту «Сімейне право» до виконання завдань практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності D8 Право на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми навчання / укладач В.Ямковий, Кривий Ріг:ДУЕТ, 2026. 44 с.

Укладач : Владислав ЯМКОВИЙ,
доцент кафедри права, ННЮІ, к.ю.н., доцент

Відповідальний за випуск: Оксана ТЕЛИЧКО завідувачка кафедри права,
ННЮІ, к.ю.н., доцент

Методичні рекомендації з освітнього компоненту «Сімейне право» до виконання завдань практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності D8 Право на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми навчання розроблені з метою засвоєння студентами основних понять сімейного права, знання системи і змісту джерел сімейного права, принципів і норм регулювання сімейних і пов'язаних з ними відносин, а також формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування сімейно-правових норм, що регулюють зазначену сферу сімейних відносин., формування навичок складання процесуальних документів.

Методичні рекомендації містить перелік питань, що виносяться на обговорення, відповідно до тем практичного заняття, самостійної та індивідуальної роботи, перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Перелік завдань для підготовки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
3. Завдання для модульного контролю.
4. Поточне та підсумкове оцінювання.
5. Список використаних джерел.

Вступ

Метою вивчення дисципліни «Сімейне право» є засвоєння студентами теоретичних знань у сфері сімейних відносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, а також формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування сімейно-правових норм, що регулюють зазначену сферу сімейних відносин. Аналіз актів сімейного законодавства України, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури, вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми курсу.

Завданням курсу є - вивчення системи чинного сімейного законодавства та проблем його розвитку; - розуміти зміст та особливості сучасних проблем правового регулювання сімейних відносин; - оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напряму; - засвоїти основні правові механізми вирішення проблем сімейного права теоретичного та практичного характеру; - набуття навичок застосування сімейного законодавства у практиці правозахисної, правозастосовної, наукової та іншої діяльності; - формування у студентів наукового світогляду і правової культури, які сприятимуть вибору правильної поведінки у сучасному світі.

Перелік основних освітніх компонентів, що забезпечують сприйняття матеріалу:

– теорія держави і права.

Академічна доброчесність та використання технологій штучного інтелекту.

Під час вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів і правил академічної доброчесності відповідно до законодавства України та внутрішніх нормативних документів Державного університету економіки і технологій. Дотримання академічної доброчесності передбачає самостійне виконання навчальних і контрольних завдань, належне посилання на використані джерела інформації, повагу до авторства та результатів інтелектуальної діяльності інших осіб, недопущення списування, обману, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, використання недозволеної допомоги та інших порушень академічної доброчесності. У разі виявлення таких порушень заходи реагування застосовуються відповідно до законодавства України та внутрішніх нормативних документів Університету. Із системою забезпечення академічної доброчесності ДУЕТ можна ознайомитися на офіційній сторінці Університету за посиланням: https://www.duet.edu.ua/ua/area/science/acad.

Використання технологій штучного інтелекту під час виконання завдань з освітнього компонента здійснюється відповідно до **Політики використання штучного інтелекту в Державному університеті економіки і технологій (далі - Політика)**, з якою можна ознайомитись за посиланням: https://www.duet.edu.ua/uploads/normbase/pol_ai.pdf, та **рівня, встановленого**

для відповідного виду завдання.

Відповідно до Політики застосовується п’ятирівнева шкала:

рівень 0 – використання ШІ заборонено;

рівень 1 – ШІ допускається лише на етапі підготовки для пошуку ідей, планування роботи та визначення можливих підходів без створення змісту готової роботи;

рівень 2 – ШІ може використовуватися для вдосконалення мови, структури, стилю та форми самостійно підготовленого матеріалу;

рівень 3 – допускається часткова підтримка змісту, зокрема аналіз, пояснення або генерування окремих елементів роботи, за умови їх критичного опрацювання та перевірки здобувачем;

рівень 4 – використання ШІ є безпосередньо передбаченим елементом завдання і здійснюється за правилами, визначеними викладачем.

Для завдань, передбачених цими методичними рекомендаціями, встановлюються такі максимально допустимі рівні використання ШІ:

тестові завдання, модульні контрольні роботи та інші контрольні завдання – **рівень 0**;

підготовка до теоретичних питань, вирішення практичних задач, казусів і ситуаційних завдань, пошук нормативно-правових актів, судових рішень та інформації в державних і відкритих реєстрах – **рівень 1**;

складання схем, таблиць, юридичних і процесуальних документів, договорів, написання есе та рефератів – **рівень 2**.

Рівень 1. Під час **вирішення практичних задач, казусів та ситуаційних завдань** здобувач може використовувати ШІ для визначення можливих напрямів пошуку та переліку питань, які потребують з’ясування, проте самостійно встановлює юридично значущі обставини, знаходить та перевіряє норми права, здійснює правову кваліфікацію, формує аргументацію та остаточний висновок. Під час **роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою, державними та відкритими реєстрами** посилання на відповідне першоджерело є обов’язковим; відповідь генеративної моделі не може замінювати перевірку тексту нормативного акта, судового рішення чи відомостей офіційного реєстру.

Рівень 2. Під час **складання договорів, процесуальних та інших юридичних документів** зміст правової позиції, вибір способу захисту, визначення правових підстав, структури документа, його істотних умов та реквізитів здійснюються здобувачем самостійно. ШІ може застосовуватися після формування власного змісту для мовного, стилістичного та структурного редагування. Під час **написання есе, рефератів та інших письмових робіт** не допускається подання повністю або частково згенерованого ШІ тексту як результату власної інтелектуальної діяльності.

Визначений рівень є максимально допустимим, використання ШІ понад установлені межі вважається недозволеною допомогою.

Для окремого завдання викладач може встановити інший рівень використання ШІ з огляду на мету завдання та результати навчання, що перевіряються, зокрема **рівень 3** застосовується для підготовки доповідей-презентацій; **рівень 4** - виключно до спеціально визначених викладачем завдань,

умовою яких безпосередньо передбачено використання та критичний аналіз технологій ШІ.

Під час **підготовки доповідей-презентацій (рівень 3)** допускається використання ШІ для розроблення структури презентації, створення або вдосконалення окремих ілюстративних матеріалів, пояснення окремих питань чи систематизації попередньо опрацьованої інформації. При цьому зміст доповіді, правова аргументація, висновки та добір достовірних джерел залишаються результатом самостійної роботи здобувача, який повинен бути готовим усно пояснити та обґрунтувати будь-яке положення представленої роботи.

Незалежно від установленого рівня використання ШІ здобувач несе персональну відповідальність за достовірність, актуальність, самостійність і зміст поданого результату.

Будь-які норми права, реквізити нормативно-правових актів, судові рішення, наукові джерела, цитати, статистичні дані та фактичні твердження, отримані за допомогою ШІ, підлягають обов'язковій перевірці за першоджерелами.

Забороняється використання вигаданих ШІ джерел, цитат, судових рішень чи інших недостовірних відомостей, а також завантаження до публічних ШІ-систем персональних даних, інформації з обмеженим доступом або інших конфіденційних матеріалів.

Політика ДУЕТ окремо вимагає критичної перевірки результатів ШІ та забороняє приховувати суттєву ШІ-підтримку, а тому у разі використання ШІ на допустимих рівнях, а також в інших випадках, прямо визначених викладачем, здобувач повинен **задекларувати факт використання ШІ**, зазначивши назву застосованого інструменту/моделі, мету, характер та обсяг його використання.

Застосування ШІ поза межами встановленого для завдання рівня, приховування факту його використання або подання згенерованого результату як власної самостійної роботи розглядається відповідно до Політики використання штучного інтелекту в ДУЕТ.

Семінарське заняття №1

Тема 1. Поняття, предмет та метод сімейного права України. Сімейні правовідносини.

1. Поняття сімейного права України.
2. Предмет та метод сімейного права України. Співвідношення сімейного та цивільного права.
3. Джерела сімейного права.
4. Захист сімейних прав та інтересів. Способи захисту сімейних прав.
5. Сімейні правовідносини. Види та зміст сімейних правовідносин. Елементи сімейних правовідносин. Підстави їх виникнення, зміни та припинення.
6. Принципи сімейного права та його функції.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття сімейного права як галузі права.

2. Місце сімейного права в правовій системі України.
3. Предмет і метод правового регулювання сімейного права
4. Принципи сімейного права.
5.Джерела сімейного права.
6. Поняття і види сімейних правовідносин.
7.Суб'єкти та об'єкти сімейних правовідносин.
8. Зміст сімейних правовідносин.
9.Виникнення, зміна і припинення сімейних правовідносин.
10. Способи захисту сімейних прав.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Схематично відобразити ієрархічну структуру джерел сімейного права.
2. Схематично відобразити види та зміст сімейних правовідносин.
3. Схематично відобразити структуру сімейних правовідносин.
4. З'ясуйте ступінь та лінію споріднення:
- між батьком та сином;
- між двоюрідною тіткою та племінником;
- між троюрідним братом та сестрою;
- між прадідом та правнуком.
5. Заповніть таблицю:

Підстави виникнення сімейних правовідносин	**Підстави зміни сімейних правовідносин**	**Підстави припинення сімейних правовідносин**

6. Завдання: До науково-дослідного інституту права звернувся громадянин В. Ароян з проханням дати роз'яснення понять «право на сім'ю» та «право особи на сім'ю», які містяться відповідно у статті 291 ЦК України та статті 4 СК України.

Підставою для такого звернення є неузгодженість змісту положень цих статей, що, вважає заявник, може призвести до неоднозначного їх застосування.

Яка практична проблема у наданні тлумачень цих понять для законодавчої та судової діяльності?

З чого мають виходити фахівці науково-дослідного інституту при підготовці роз'яснення?

Надайте власні роз'яснення наведених понять.

7. Тестові завдання:

№1. Сімейне право - це

а) Сукупність норм, що регулюють трудові відносини у сім'ї

б) Сукупність правових норм і принципів, які регулюють та охороняють особисті й пов'язані з ними майнові відносини фізичних осіб, що виникають із шлюбу й належності до сім'ї.

в) Частина цивільного права, що регулює питання власності у шлюбі

г) Сукупність норм, що регулюють виключно майнові відносини між подружжям.

№2. Сімейні відносини регулюються:

а) Цивільним кодексом;

б) Сімейним кодексом та іншими нормативно-правовими актами;

в) виключно Сімейним кодексом;

г) виключно шлюбним договором.

№3. Сім'ю складають особи:

а) які спільно проживають;

б) які пов'язані спільним побутом;

в) які мають взаємні права та взаємні обов'язки;

г) всі відповіді правильні.

№4. Чи можуть сімейні права бути передані іншій особі:

а) не можуть бути передані іншій особі;

б) можуть бути передані тільки батькам;

в) можуть бути передані тільки опікунам;

г) можуть бути передані тільки піклувальникам.

№5. Позовна давність не застосовується до таких вимог, що випливають зі сімейних відносин:

а) про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, якщо шлюб між ними не розірвано;

б) про визнання батьківства особи, що вважає себе батьком дитини, народженою жінкою, яка на момент зачаття чи народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком;

в) про виключення запису про особу як батька дитини з актового запису про народження дитини.

г) всі відповіді правильні.

Теми рефератів

1. Аналогія в сімейному праві.
2. Поняття, історичні форми, типи, види та функції сім'ї.
3. Етапи становлення сімейного права в Україні.
4. Диспозитивний та імперативний методи регулювання в сімейному праві.
5. Соціальні регулятори сімейних відносин (традиції, положення канонічного права, моральні засади суспільства).
6. Звичай як джерело сімейного права в Україні.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-5

Додаткова: 10, 11

Семінарське заняття № 2

Тема 2. Загальні положення про шлюб. Недійсність шлюбу

1. Поняття шлюбу та його правова природа.
2. Умови укладення шлюбу.
3. Порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу та її правове значення.
4. Правові наслідки шлюбу.

5. Правозгідність шлюбу.

6. Поняття та ознаки недійсного шлюбу. Правові наслідки недійсного шлюбу.

7. Визнання шлюбу неукладеним

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та ознаки шлюбу.

2.Правова природа шлюбу.

3.Фактичні шлюбні відносини (конкубінат).

4.Право на шлюб. Умови укладення шлюбу. Перешкоди до укладання шлюбу.

5.Державна реєстрація шлюбу, її правове значення.

6. Правові наслідки шлюбу.

7. Правозгідність шлюбу.

8.Правова природа недійсності шлюбу.

9.Підстави недійсності шлюбу.

10.Порядок визнання шлюбу недійсним та анулювання актового запису про шлюб.

11.Правові наслідки недійсності шлюбу.

12.Неукладений шлюб.

Завдання для самостійної роботи студента.

№1. Тестові завдання:

1. В Україні шлюбний вік встановлюється:

а) 15 років;

б) 17 років;

в) 18 років;

г) 21 рік.

№2. Надати право на шлюб до досягнення шлюбного віку може:

а) прокурор;

б) районна державна адміністрація;

в) виконавчий комітет районної ради;

г) суд.

№3. Як правило шлюб реєструється після спливу _____ від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу:

а) п’ятнадцяти днів;

б) одного місяця;

в) двох місяців;

г) трьох місяців.

№4. Чи допускається реєстрація шлюбу через представника:

а) допускається;

б) не допускається;

в) допускається тільки за рішенням суду;

г) не допускається, за винятком випадків передбачених законодавством.

№5. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу

а) не є обов’язковою;

б) допускається тільки за їх вільною згодою;

в) є обов'язковою;

г) не вимагається, якщо вони неповнолітні.

№6. Шлюб-це:

а) сімейний союз двох осіб незалежно від статі, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану;

б) сімейний союз жінки та чоловіка незалежно від реєстрації у державному органі реєстрації актів цивільного стану;

в) сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану;

г) сімейний союз жінки та чоловіка, що досягли шлюбного віку, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану.

№7. Правовими наслідками недійсності шлюбу для особи, що не знала і не могла знати про перешкоди для його реєстрації, є такі:

а) майно, набуте у недійсному шлюбі, вважається таким, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності;

б) майно, що набуте у недійсному шлюбі, вважається таким, що належить подружжю на праві спільної часткової власності;

в) якщо особа одержувала аліменти від того, з ким перебувала у недійсному шлюбі, сума аліментів вважається такою, що одержана без достатньої правової підстави і підлягає поверненню, але не більше ніж за останні 3 роки;

г) якщо особа у зв’язку з реєстрацією шлюбу змінила прізвище, вона вважається такою, що іменується цим прізвищем без достатньої правової підстави.

2. Розв’яжіть задачу:

Задача №1. Винниченко та Катрич подали до органу ДРАЦСу заяву про реєстрацію шлюбу Датою реєстрації шлюбу було визначено 1 квітня. Напередодні дня реєстрації шлюбу – 31 березня – до органу ДРАЦСу звернулась Атрощенко з вимогою відмовити у реєстрації шлюбу між Винниченко та Катрич з наступних підстав: з її слів, вона і Винниченко протягом останніх п’яти років перебувають у фактичному шлюбі, в якому у них народилася спільна дитина. При цьому усі родичі та знайомі сприймають Винничевнка та Катрич як чоловіка і дружину.

Яке рішення має прийняти орган ДРАЦСу?

Чи вплине на рішення органу ДРАЦСу перебування у стані вагітності обох жінок – Катрич та Атрощенко?

Задача №2. Конюхова, прийнявши пропозицію про одруження від Ільченко, разом із ним подали до органу ДРАЦСу заяву про реєстрацію шлюбу.

До запланованої дати реєстрації шлюбу до органу ДРАЦСу із заявою звернулися батьки нареченого Ільченко, в якій наполягали, щоб орган ДРАЦСу відмовив у реєстрації шлюбу між Конюховою і їхнім сином, адже Конюхова, як стало їм відомо, приховала від сина стан свого здоров’я. Так, мати нареченого дізналася, що Конюхова має невиліковну психічну хворобу – шизофренію, якою страждає з підліткового віку. На підтвердження своїх слів батьки Ільченко

додали до заяви довідку від лікаря про хворобу Конюхової.

Дайте правову оцінку цій ситуації. Які дії повинен вчинити працівник органу ДРАЦСу, до якого із заявою звернулися батьки Ільченко?

Задача №3. У вересні громадяни Антонова та Пінчук вирішили одружитися. На честь такого рішення Пінчук подарував майбутній дружині золоту обручку для заручин із діамантом. Того ж дня вони подали заяву про реєстрацію шлюбу до органу ДРАЦСу. Весілля заплановано було відсвяткувати у день реєстрації шлюбу.

Упродовж наступного місяця наречені активно готувалися до майбутнього весілля – були запрошені гості та заброньовані місця у готелі для приїжджих гостей, замовлено та оплачено ресторан, музичний супровід, послуги ведучого, весільний транспорт та куплено туристичний тур до Домінікани як весільна подорож. При цьому 80% витрат поніс Пінчук та його батьки.

Однак за тиждень до запланованої дати реєстрації шлюбу від знайомих Пінчук раптово дізнався, що Антонова має малолітню дитину, яка проживає із її бабусею у селі. У зв'язку з тим, що така новина стала для Пінчука абсолютно неочікуваним потрясінням, він відмовляється від укладення шлюбу.

Дайте правову оцінку цій ситуації.

Чи вправі Пінчук відмовитися від реєстрації шлюбу за тиждень до визначеної дати? Які правові наслідки відмови Пінчука від реєстрації шлюбу? Чи повинен Пінчук відшкодувати Антоновій витрати, яких вона зазнала у зв'язку із приготуванням до весілля? В яких випадках витрати понесені у зв'язку із приготуванням до весілля не підлягають відшкодуванню? Чи вправі Пінчук вимагати від Антонової повернення обручки?

Задача №4. Топоров зареєстрував шлюб зі Смірновою. Через рік він звернувся до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним за підставою його фіктивності. Свої позовні вимоги він мотивував тим, що Смірнова уклала шлюб з корисливих мотивів, оскільки вона не бажає працювати і вимагає від Топорова її повного утримання. Народження дитини Смірнова також не бажає. Вирішіть спір.

Задача №5. Власов О.П. звернувся до суду з заявою про визнання недійсним шлюбу, укладеного його батьком Власовим П.А. із Котовою К.О. Позивач стверджував, що його батько на момент реєстрації шлюбу був літнього віку, не усвідомлював значення своїх дій і тому одружився на 18-річній Котовій К.О. Через два місяці після реєстрації шлюбу, у віці 89 років батько помер. Котова К.О. стверджувала в суді, що уклала шлюб через те що кохала Власова П.А і хотіла створити з ним сім'ю. Як слід вирішити справу?

Теми для рефератів

1. Поняття шлюбу в теорії сімейного права та за законодавством України і країн-членів ЄС: сучасні тенденції.

2. Теоретико-правові аспекти поняття «фіктивний шлюб».

Опрацювання літератури:

Основна: 1-5

Додаткова: 3, 4, 9-11

Семінарське заняття № 3

Тема 3. Припинення шлюбу.

1. Поняття та підстави припинення шлюбу.
2. Припинення шлюбу унаслідок його розірвання.
3. Правові наслідки розірвання шлюбу.
4. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його наслідки.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та підстави припинення шлюбу.
2. Припинення шлюбу внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення одного з подружжя померлим.
3. Розірвання шлюбу в органах державної реєстрації актів цивільного стану.
4. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
5. Юридичні наслідки припинення шлюбу.
6. Поновлення шлюбу після його розірвання.
7. Інститут окремого проживання подружжя (сепарація).

Завдання для самостійної роботи студента.

1.Тестові завдання:

№1. У справі про розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя суд вправі призначити подружжю строк для примирення, який не може перевищувати:

а) трьох місяців;

б) 300 днів;

в) шести місяців;

г) одного року.

№2. Вкажіть правоприпиняючий юридичний факт у сімейному праві:

а) реєстрація шлюбу;

б) встановлення батьківства;

в) усиновлення;

г) розірвання шлюбу.

№3. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя, яке має дітей:

а) після спливу одного місяця від дня подання заяви;

б) після спливу трьох місяців від дня подання заяви;

в) після спливу строку для примирення подружжя;

г) після попередньої державної реєстрації розірвання шлюбу в органах ДРАЦС.

№4. Шлюб розривається органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя, якщо другий із подружжя:

а) засуджений за вчинення злочину до позбавлення волі на строк не менш як три роки;

б) визнаний обмежено недієздатним;

в) визнаний безвісно відсутнім;

г) визнаний особою без визначеного місця проживання;

ґ) усі відповіді правильні.

№5. Сепарація у шлюбно-сімейних відносинах– це:

а) інститут розірвання шлюбу;

б) інститут припинення шлюбу;

в) інститут окремого проживання подружжя;

г) інститут шлюбу

№6. Шлюб не може бути розірваний:

а) протягом вагітності дружини та протягом трьох років після народження дитини;

б) протягом трьох років після реєстрації шлюбу;

в) протягом року після реєстрації шлюбу;

г) протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини.

№7. Фіктивний шлюб – це:

а) шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі;

б) шлюб, зареєстрований з особою, визнаною недієздатною;

в) шлюб, зареєстрований без вільної згоди чоловіка і жінки;

г) шлюб, зареєстрований з певною вигодою, без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя.

№8. Якщо один із подружжя помер до набрання чинності рішення суду про розірвання шлюбу, вважається:

а) шлюб припинився внаслідок його розірвання;

б) шлюб є дійсним;

в) шлюб є таким, що не був розірваний у встановлені строки;

г) шлюб припинився внаслідок смерті.

№9. Розірвання шлюбу засвідчується:

а) згодою чоловіка та жінки;

б) свідоцтвом про розірвання шлюбу, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України;

в) свідоцтвом про розірвання шлюбу, зразок якого затверджують державні органи реєстрації актів цивільного стану;

г) печаткою в паспорті про розірвання шлюбу.

№10. Розірвання шлюбу в судовому порядку здійснюється:

а) за заявою подружжя, яке має дітей;

б) за позовом одного із подружжя, але лише в тих випадках, коли є аліментна вимога;

в) якщо один із подружжя – недієздатна особа;

г) в усіх випадках.

2. Розв'яжіть задачу:

Задача №1. Д. Ковач звернувся з позовом до А. Ковач про розірвання шлюбу, в якому вказував, що через місяць після укладення шлюбу вони

припинили сімейні відносини через ненормальні відносини з відповідачкою і втручання у сімейне життя її матері.

А. Ковач пред'явила зустрічний позов про визнання шлюбу недійсним, обґрунтовуючи його тим, що у Д. Ковач не було наміру створювати з нею сім'ю, оскільки вже через місяць він припинив з нею сімейні відносини, задовольнившись пропискою в м. Кривий Ріг та вселенням у її квартиру.

У судовому засіданні з'ясувалося, що сторони тривалий час перебували в фактичних шлюбних відносинах, після реєстрації шлюбу вели спільне господарство. Суд, виходячи з того, що у їх сім'ї стався тимчасовий розлад, відмовив у задоволенні позовів. Чи правомірне рішення суду? Вирішіть справу.

Задача №2. До суду з позовом про розірвання шлюбу з І. Дзигуненко звернувся П. Дзигуненко, який одночасно просив суд забов'язати його дружину змінити прізвище, адже у шлюбі поведінка жінки була аморальною і принижувала його, як чоловіка, оскільки остання усі вечори проводила на вечірках у компанії різних чоловіків. У судовому засіданні І. Дзигуненко заперечувала проти зміни прізвища, адже не бажала змінювати, паспорт, ідентифікаційний код, водійські права та інші документи і просила суд залишити за нею після розірвання шлюбу прізвище чоловіка, проти чого він категорично заперечував. Чи має юридичне значення заперечення П. Дзигуненко проти залишення відповідачці його прізвища?

Задача №3. Кормош К. звернувся з позовом до суду про встановлення режиму окремого проживання подружжя, посилаючись на те, що їхні шлюбні стосунки з Кормош М. не склались і фактично припинені. Ним оспорюється батьківство новонародженої дитини. Оскільки в подальшому з його боку немає наміру до відновлення шлюбних стосунків, просив встановити режим окремого проживання подружжя строком на один рік до вирішення питання про розірвання шлюбу. У судовому засіданні позивач заявлений позов підтримав. Вказав, що через законодавчу заборону не може ініціювати питання розірвання шлюбу протягом одного року після народження дитини. Йому відомо, що відповідачка зустрічається з іншим чоловіком. Тому для гарантування своїх прав просив встановити режим окремого проживання подружжя, який фактично мав місце на той час. Вирішіть справу.

Задача №4. Подружжя Григораш звернулися до органу ДРАЦСу з заявою про розірвання шлюбу. Завідувач органом ДРАЦСу відмовився задовільнити їхню вимогу і запропонував звернутися до суду, тому що Григораш мав усиновлену дитину у віці 8 років. Однак суддя також відмовив у прийомі позовної заяви і запропонував знову звернутися до відділу ДРАЦСу.

Встановіть, до якого органу необхідно звернутися подружжю Григораш.

Теми для рефератів

1. Поняття шлюбу в теорії сімейного права та за законодавством України і країн-членів ЄС: сучасні тенденції.

2. Теоретико-правові аспекти поняття «фіктивний шлюб».

Опрацювання літератури:

Основна: 2, 4, 5
Додаткова: 3, 4, 9, 10, 12

Семінарське заняття № 4

Тема 4. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.

1. Особисті немайнові права подружжя.
2. Особисті немайнові обов'язки подружжя.
3. Здійснення особистих немайнових прав та виконання обов'язків подружжя.

Завдання для перевірки знань:

1. Загальні характеристики, класифікація та ознаки особистих немайнових прав подружжя.
2. Право на материнство і право на батьківство.
3. Права дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності, на фізичний та духовний розвиток.
4. Право дружини та чоловіка на зміну прізвища: особливості здійснення.
5. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї.
6. Особисті обов'язки подружжя.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Проведіть порівняльно-правову характеристику особистих немайнових прав особи, які врегульовані Цивільним кодексом України та Конституцією України, із особистими немайновими правами подружжя, передбаченими Сімейним кодексом України.
2. Тестові завдання:

№1. У сімейному праві особисті немайнові права між подружжям виникають:

а) з моменту народження;
б) з моменту реєстрації шлюбу;
в) з моменту укладення шлюбного договору;
г) усі відповіді правильні.

№2. До особистих немайнових прав подружжя за сімейним законодавством належать:

а) право на материнство, батьківство;
б) право на аліменти;
в) право власності на речі;
г) право на шлюб;
д) майнові права.

№3. Небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини може бути причиною:

а) визнання шлюбу фіктивним;
б) розірвання шлюбу;

в) відшкодування завданої жінці моральної шкоди;

г) визнання шлюбу недійсним.

№4. Відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути причиною:

а) відшкодування завданої чоловікові моральної шкоди;

б) визнання шлюбу недійсним;

в) визнання шлюбу фіктивним;

г) розірвання шлюбу

№5. Право на фізичний і духовний розвиток, на отримання освіти, проявлення своїх здібностей, на створення умов праці і відпочинку має:

а) дружина і чоловік рівне право;

б) дружина за згодою чоловіка;

в) чоловік за згодою дружини;

г) не мають

3. Розв'яжіть задачу.

Задача №1. В.Подолянська пред'явила позов до М. Подолянського її чоловіка, про відшкодування заподіяної їй моральної шкоди. Обґрунтовуючи свою вимогу про відшкодування моральної шкоди, В. Подолянська повідомила суд про те, що її чоловік та вона, бажаючи народити спільну дитину, були змушені звернутися до клініки допоміжних репродуктивних технологій, адже позивачка мала порушення репродуктивної функції. Протягом довготривалого лікування позивачці так і не вдалося завагітніти, а М. Подолянський почав проживати однією сім'єю з іншою жінкою. Позивачка припинила лікування, що потягло за собою втрату її репродуктивної функції. Позивачка наполягає на тому, що саме дії відповідача спричинили втрату нею репродуктивної функції, а тому він повинен відшкодувати їй моральну шкоду, заподіяну позбавленням можливості народити дитину.

Яке рішення повинен прийняти суд? Вирішіть справу.

Задача №2. До адвокатського об'єднання звернувся громадянин Лакаб, який є мусульманином і перебуває в шлюбі з громадянкою Пічугіною. Громадянин Лакаб бажає укласти угоду, відповідно до якої всі діти, які будуть народжені від шлюбу з громадянкою Пічугіною, будуть виховуватись як мусульмани. У випадку, якщо громадянка Пічугіна теж прийме мусульманство, громадянин Лакаб готовий сплачувати їй 15000 грн. на її утримання щомісячно незалежно від того, чи перебуватимуть вони у шлюбі в майбутньому.

Чи законне прохання громадянина Лакаба? Надайте юридичну консультацію.

Задача №3. Марія Онопченко, онкохвора, реалізовуючи своє право на материнство, скористалася програмою допоміжних репродуктивних технологій разом із чоловіком, Петром Онопченко. У результаті медичного втручання було створено та кріоконсервовано 5 ембріонів. Після курсу хіміотерапії громадянка М. Онопченко забажала імплантувати один із ембріонів з метою подальшого народження спільної із громадянином П. Онопченко дитини, однак останній передумав і повідомив клініку про те, що він не бажає мати спільних із Марією дітей.

Марія Онопченко звернулася до суду з позовом про зобов'язання громадянина Петра Онопченко надати згоду на імплантацію ембріонів, адже це її останній шанс мати власну дитину. Після курсу хіміотерапії у позивачки відсутні власні здорові репродуктивні клітини.

Яке рішення повинен прийняти суд? Вирішіть справу.

Теми для рефератів

1. Сучасний стан правового регулювання особистих немайнових прав та обов'язків подружжя.
2. Особисті немайнові права подружжя, їх закріплення та особливості.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-5

Додаткова: 7, 10, 11

Семінарське заняття № 5

Тема 5. Майнові правовідносини подружжя.

1. Загальна характеристика майнових правовідносини подружжя.
2. Правовий режим роздільного майна подружжя.
3. Правовий режим спільного майна подружжя.
4. Поділ спільного майна подружжя.
5. Договірний режим майна подружжя.
6. Шлюбний договір.
7. Права та обов'язки подружжя по утриманню

Завдання для перевірки знань:

1. Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя.
2. Особиста приватна власність чоловіка та дружини.
3. Спільна сумісна власність подружжя.
4. Поділ спільного майна подружжя.
5. Відповідальність подружжя за особистими та спільними боргами.
6. Користування та розпорядження майном, що є об'єктом спільної сумісної власності подружжя.
7. Договірний режим майна подружжя.
8. Шлюбний договір. Порядок укладення шлюбного договору. Форма шлюбного договору. Зміст шлюбного договору. Визнання шлюбного договору недійсним.
9. Права та обов'язки подружжя по утриманню.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Класифікувати подружні договорів за критеріями суб'єктного складу, законодавчої визначеності, за часом укладення тощо.
2. За групами підготувати проекти шлюбного договору, за умов укладення до реєстрації шлюбу та після реєстрації шлюбу.
3. Тестові завдання:

№1. Майно жінки і чоловіка, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, належить їм на праві:

а) спільної сумісної власності;

б) спільної часткової власності;

в) вказане питання СК України не регулює;

г) особистої приватної власності за умови подання суду відповідних доказів;

д) особистої приватної власності.

№2. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є:

а) речі для професійних занять, придбані під час шлюбу для неї, нього за спільні кошти;

б) заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані нею, ним і внесені на особистий рахунок у банківську (кредитну) установу;

в) доходи від договору, укладеного нею, ним в інтересах сім'ї;

г) коштовності, придбані для неї, нього за спільні кошти;

д) виграш у лотерею.

№3. Плоди, доходи від речі, що належить дружині, чоло вікові, є:

а) особистою приватною власністю дружини, чоловіка;

б) спільною сумісною власністю подружжя;

в) спільною частковою власністю подружжя;

г) спільною сумісною власністю подружжя, за рішенням суду;

д) спільною частковою власністю подружжя за рішенням суду.

№4. Належить до спільного сумісного майна дружини, чоловіка таке майно:

а) речі індивідуального користування;

б) кошти, що вносяться ними на особисті рахунки в банківських установах;

в) речі, придбані за час шлюбу за кошти, що належать кожному з них особисто;

г) кошти, одержані як відшкодування моральної шкоди.

№5. До вимог про поділ майна, що є об'єктом спільної сумісної власності подружжя, шлюб між яким розірвано, застосовується такий строк позовної давності:

а) три роки;

б) один рік;

в) п'ять років;

г) не обмежена строками.

№6. Строк позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом спільної сумісної власності подружжя, шлюб між яким розірвано, обчислюється від дня, коли:

а) придбано об'єкт спільної сумісної власності (майно);

б) розірвано шлюб;

в) один зі співвласників дізнався про порушення свого права;

г) одержано свідоцтво про розірвання шлюбу.

№7. Неподільні речі присуджуються:

а) дружині, яка вела домашнє господарство, доглядала за дітьми;

б) чоловікові у випадку, якщо він вів домашнє господарство;

в) одному з подружжя, якщо інше не визначено домовленістю між ними;

г) речі продаються, а виручена сума ділиться в рівних частках;

д) тому, хто ними найчастіше користувався.

№8. Право на утримання незалежно від стану працездатності не має дружина, яка:

а) перебуває у стані вагітності;

б) проживає з дитиною до досягнення нею 3 років та опікується нею;

в) проживає з дитиною, що має вади фізичного або психічного розвитку;

г) проживає з двома або більше дітьми платника аліментів – на період опікування ними.

№9. Шлюбний договір, укладений до державної реєстрації шлюбу, вступає в силу з дня:

а) підписання договору;

б) нотаріального посвідчення договору;

в) державної реєстрації шлюбу;

г) державної реєстрації договору.

№10. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа:

а) потрібна письмова згода її батьків;

б) потрібна письмова згода її батьків, засвідчена нотаріусом;

в) потрібна усна згода її батьків;

г) згода не потрібна.

4. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Громадянка Жульнова звернулася до адвоката за допомогою і розповіла, що її чоловік, з яким вона прожила 15 років, помер. Шлюб не реєстрували, оскільки вважали це формальністю, але жили дружно, кохали один одного та вели спільне господарство. Під час спільного проживання придбали багато цінних речей, зокрема будинок, цінні папери (акції, облігації) та автомобіль. На ім'я чоловіка в банк було внесено вклад, який поповнювався за рахунок їх спільних коштів. Жульнова була упевнена, що після смерті чоловіка вона залишається його єдиною спадкоємицею. Проте, як з'ясувалося, заповіту чоловік не залишив. Вона знала, що померлий був колись одружений на громадянці Конюховій, шлюб із нею не розривав, але вже багато років не жив з дружиною, а тепер Конюхова претендує на отримання спадщини. З посиланнями на нормативно-правові акти проаналізуйте викладені вище обставини та надайте консультацію Жульновій.

Задача №2. Один із подружжя засуджений за скоєння злочину із застосуванням виду покарання, як конфіскація майна.

Поясність порядок та межі виконання цього покарання щодо спільного майна подружжя.

Задача №3. Несторова звернулась до суду з позовом до свого чоловіка про поділ майна. Позивачка зазначала, що автомобіль, який відповідач придбав до реєстрації шлюбу, був старий і на його ремонт було витрачено коштів значно більше, ніж він коштував на час придбання. Тому його слід визнати спільною

сумісною власністю подружжя і внести до поділу. Відмовивши в позові, суд виходив з того, що автомобіль належав відповідачу до укладення шлюбу, а тому є його особистою власністю і поділу не підлягає.

Чи правомірне рішення суду?

Задача №4. Сорока Н. звернулася до суду з позовом до колишнього чоловіка Сороки М, в якому просила визнати за нею право власності на автомобіль, зауважуючи, що автомобіль був придбаний під час шлюбу з відповідачем, але не за спільні, а за її особисті кошти.

Чи підлягає позов задоволенню? Які докази можуть бути надані позивачкою в підтвердження своєї вимоги?

Задача №5. Роман та Катерина вирішили взяти шлюб. Вони звернулись з проханням скласти проєкт шлюбного договору. Їх цікавить, чи можливо передбачити у шлюбному договорі такі умови:

- Катерина зобов'язується вступити наступного року на медичний факультет ВНЗ;
- Катерина приєднує до свого прізвища прізвище чоловіка;
- після реєстрації шлюбу у Катерини виникають однакові права на квартиру, наймачем якої є Роман, разом із іншими особами, що там прописані і проживають;
- при поділі майна їх частки будуть такими – Роману 2/3, Катерині – 1/3 частини майна.

Їх також цікавить порядок укладання шлюбного договору та наслідки невиконання передбачених у ньому умов.

Надайте правову консультацію стосовно вищенаведених питань.

Задача №6. Нікольська звернулася до суду з позовом до свого колишнього чоловіка про сплату їй утримання (аліментів) у зв'язку з тим, що вона має від нього дитину віком 1,5 роки, яка потребує постійного догляду. Чоловік Нікольської проти вимог заперечував, зазначаючи, що Нікольська має дві квартири, які здає в оренду, отримує гроші від своїх батьків та брата, а також займається перекладами, за що також отримує винагороду. Отже, Нікольська, на думку її колишнього чоловіка, не потребує матеріальної допомоги, а він відповідно не зобов'язаний її надавати.

Хто має рацію у цьому спорі? Чи зміниться рішення, якщо Нікольська вдруге вийшла заміж?

Теми для рефератів

1. Шлюбний договір: порівняльно-правовий аналіз законодавства різних правових систем.
2. Проблемні аспекти укладення шлюбного договору.

Опрацювання літератури:

Основна: 2, 3, 5

Додаткова: 2, 4, 7, 10, 11

Семінарське заняття № 6

Тема 6. Визначення походження дітей.

1. Загальні підстави виникнення прав і обов'язків батьків і дітей.

2. Визначення походження дитини від батьків, які не перебувають у шлюбі між собою

3. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою.

4. Оспорювання батьківства, материнства

Завдання для перевірки знань:

1. Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми.

2. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою.

3.Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою.

4.Визнання батьківства за рішенням суду.

5.Визнання материнства за рішенням суду.

6.Встановлення факту материнства і батьківства.

7.Оспорювання батьківства та материнства.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Тестові завдання:

№1. Підставою для визнання батьківства за рішенням суду є:

а) будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від цієї особи;

б) будь-які відомості, що засвідчують фізіологічну спроможність цього чоловіка бути батьком;

в) будь-які відомості, що засвідчують факт близького знайомства цього чоловіка з матір'ю дитини;

г) будь-які відомості, що засвідчують факт спільного проживання цього чоловіка з матір'ю дитини

№2. Батьки зобов'язані зареєструвати народження дитини в органі РАЦС не пізніше:

а) одного місяця з її дня народження;

б) двох місяців з її дня народження;

в) трьох місяців з її дня народження;

г) одного року з її дня народження.

№3. Якщо інше не випливає зі звичаю національної меншини, до якої належать мати і батько, дитині може бути дано:

а) не більше одного імені;

б) не більше двох імен;

в) не більше трьох імен;

г) не більше п'яти імен.

№4. Як визначається походження дитини від батька, якщо мати й батько дитини не перебувають у шлюбі між собою:

а) за заявою матері та батька дитини;

б) за вказівкою органу опіки та піклування;

в) за поданням прокурора;

г) за нотаріально засвідченою згодою чоловіка.

№5. Чи має право оспорити своє батьківство особа, яка записана батьком дитини:

а) так, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини;

б) так, звернувшись із заявою до органів ДРАЦС;

в) так, звернувшись із заявою до органів опіки та піклування;

г) ні, особа не має права оспорювати батьківство в жодному разі;

д) так, протягом одного року з дня реєстрації народження дитини.

№.6 Якщо батьки дитини невідомі, запис про них у Книзі реєстрації народжень робиться за рішенням:

а) суду або органу опіки та піклування;

б) суду;

в) органу опіки та піклування;

г) прокуратури.

№7. До вимоги про визнання батьківства застосовується позовна давність у:

а) три роки;

б) один рік;

в) два роки;

г) не застосовується.

2. Розвяжіть задачу.

Задача №1. Григоров А. знаходився в тривалому відрядженні, після повернення довідався, що його дружина народила дочку, батьком якої він не був, хоча і був записаний у свідоцтві про народження. Григоров А. не став оспорювати актовий запис про своє батьківство. Після спливу 5 років відносини в сім'ї загострилися, шлюб подружжя був розірваний у судовому порядку. Незабаром Григоров А. подав у суд позов про оспорювання свого батьківства у відношенні дочки, але в позові йому було відмовлено в зв'язку з пропуском строку позовної давності. Григоров А. оскаржив ухвалу суду, вважаючи, що до сімейно-правових спорів строк позовної давності не застосовується.

Чи обґрунтовані доводи Григорова А.? Чи підлягає його скарга задоволенню?

Задача №2. А. Солома протягом шести років зустрічалася з братом подружки – Б. Горошком і перебувала з ним у інтимних відносинах. Б. Горошко у січні 2020 року поїхав у тривале відрядження. У червні 2020 року А. Солома народила дочку. У своїх листах до А.Соломи Б.Горошко цікавився здоров'ям доньки і обіцяв оформити свої стосунки з Соломою після повернення з відрядження. Однак після повернення з відрядження Б.Горошко повернувся додому вже одруженим і через 4 дні помер від онкологічного захворювання. У 2020 році А.Солома звернулася до суду із заявою про встановлення факту батьківства Б.Горошко, оскільки його листами достовірно підтверджується визнання ним свого батьківства. Чи є підстави встановлення факту батьківства Б.Горошко?

Задача №3. 14-річній Ніколь її однокласники повідомили про те, що вона не схожа на своїх батьків і у школі почали ходити чутки про те, що Ніколь було усиновлено. Ніколь попросила своїх батьків розказати їй про її біологічне походження, проте вони відмовилися повідомити Ніколь будь-які подробиці її генетичного походження. Батько Ніколь не міг мати своїх дітей за станом здоров'я і подружжя було змушене скористатися допоміжними репродуктивними технологіями. Ніколь було зачато за допомогою донорства статевих клітин. Мати Ніколь є її біологічною матір'ю.

Чи правомірна відмова батьків повідомити Ніколь обставини її зачаття та народження? Чи може Ніколь звернутися до суду з вимогою про зобов'язання її батьків повідомити інформацію про її генетичне походження? Надайте юридичну консультацію.

Теми для рефератів

1. Визначення походження дитини від колишнього подружжя.
2. Презумпція шлюбного походження дитини.

Опрацювання літератури:

Основна: 2, 5

Додаткова: 1, 3, 10, 11

Семінарське заняття № 7

Тема 7. Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей.

1. Особисті немайнові правовідносини батьків та дітей.
2. Спори щодо участі у вихованні дитини та щодо місця проживання дитини
3. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна.
4. Правовідносини батьків та дітей щодо утримання. Обов'язок батьків утримувати дитину.
5. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей.
6. Позбавлення батьківських прав.

Завдання для перевірки знань:

1. Особливості та зміст особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей.
2. Спори про дітей, пов'язані з їх вихованням.
3. Спори щодо місця проживання дитини.
4. Підстави і правові наслідки позбавлення батьків батьківських прав.
5. Відібрання дитини від батьків без позбавлення батьків батьківських прав.
6. Поняття майнових правовідносин між батьками та дітьми.
7. Управління майном дитини. Роздільність майна батьків і дітей.
8. Використання доходу від майна дитини.
9. Обов'язок батьків утримувати дитину. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину.

10. Обов’язок повнолітніх дітей утримувати батьків та звільнення їх від цього обов’язку.

11. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. За групами підготувати проект позовної заяви про стягнення аліментів:

- у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини;
- у твердій грошовій сумі.

2. Визначить підстави позбавлення батьківських прав та відібрання дитини від батьків без позбавлення батьківських прав.. Визначить правові наслідки Завдання оформити у вигляді таблиці.

Підстави позбавлення батьківських прав	**Підстави відібрання дитини без позбавлення батьківських прав**	**Правові наслідки**

3. Тестові завдання:

№1. На визначення батьками місця проживання необхідна згода самої дитини, якщо вона досягла:

а) семи років;

б) десяти років;

в) чотирнадцяти років;

г) шістнадцяти років.

№2. Якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини визначається нею самою, якщо вона досягла:

а) семи років;

б) десяти років;

в) чотирнадцяти років;

г) повноліття.

№3. У яких випадках мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав?

а) не мають постійного місця проживання;

б) не мають постійного джерела доходів;

в) є хронічними алкоголіками чи наркоманами;

г) хворіють на туберкульоз.

№4. Договір між подружжям про надання утримання на дітей укладається:

а) усно;

б) у письмовій формі і нотаріально посвідчується;

в) у простій письмовій формі;

г) у письмовій формі з державною реєстрацією;

д) у конклюдентній формі.

№5. Майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їхньої спільної праці чи спільних коштів, належить:

а) батькам (батькові, матері) на праві особистої приватної власності;

б) дітям на праві особистої приватної власності;

в) батькам і дітям на праві спільної сумісної власності;

г) батькам і дітям на праві спільної часткової власності.

№6. Аліменти, що одержуються на дитину, є власністю:

а) дитини і повинні використовуватися за цільовим призначенням;

б) того з батьків, який їх сплачує і мають використовуватися за цільовим призначенням;

в) того з батьків, на ім'я якого вони сплачуються і повинні використовуватися за цільовим призначенням;

г) сім'ї і мають розподілятися між усіма членами.

№7. Мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину за жодних обставин не може бути меншим за:

а) один неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

б) 1/2 мінімальної заробітної плати громадян;

в) одну мінімальну заробітну плату громадян;

г) 50 % розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

№8. Батько, мати можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину, якщо:

а) той з батьків, з кого стягуються аліменти, не працює;

б) дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби;

в) їхній середній сукупний дохід на члена сім'ї є нижчим за встановлений законом прожитковий мінімум і вони не спроможні забезпечувати потреби дитини;

г) якщо вони (мати, батько) є студентами, пенсіонерами, або непрацездатними (інвалідами 1, 2, 3 групи).

№9. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але не більш як за:

а) один рік, що передував пред'явленню виконавчого листа до виконання;

б) десять років, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання;

в) три роки, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання;

г) за увесь час, з моменту виписки виконавчого листа до пред'явлення його виконання.

№10. Хто повинен сплачувати додаткові витрати на дитину?

а) батьки;

б) близькі родичі;

в) дід і баба;

г) опікуни.

4. Розвяжіть задачу:

Задача №1. У червні 2020 р. у зв'язку, із систематичним пияцтвом і аморальною поведінкою подружжя Дроздових за рішенням суду були позбавлені батьківських прав у відношенні свого сина Богдана, 2015 р. народження. Після цього хлопчик був переданий під опіку свого далекого родича Ніколаєва і проживав більш року в його родині. Протягом 2021 р. Дроздови пройшли курс лікування від алкоголізму і працевлаштувалися. У січні 2022 р. Дроздови

звернулися до суду з позовною заявою про відновлення їх у батьківських правах і поверненні сина. У судовому засіданні представник органу опіки і піклування дав висновок про можливість відновлення Дроздових у батьківських правах з урахуванням змін у кращу сторону їхнього способу життя і поведінки. Однак опитаний судом син Богдан заявив про свою категоричну незгоду повертатися до батьків, обґрунтувавши це тим, що не може забути їхнього поганого ставлення до нього.

Яке рішення повинен прийняти суд по позовній заяві Дроздових?

Задача №2. М. Миронова звернулася до суду з позовом про стягнення аліментів з О. Миронова на двох дітей в розмірі 1/3 заробітку (доходу), вказавши, що син є учнем 10 класу, а дочці виповнилося 19 років, вона студентка 2-го курсу університету і не отримує стипендії. Позивачці важко одній утримувати дітей.

Відповідач позову не визнає, посилаючись на те, що дочка повнолітня і він не зобов'язаний її утримувати, а син має власний прибуток від акцій, які перейшли йому у спадок.

Вирішити спір.

Задача №3. Леонідов звернувся з позовною заявою до Рижикової про зменшення розміру аліментів. Позивач зазначив, що на підставі рішення суду з нього стягуються аліменти на користь Рижикової на утримання малолітньої дочки Софії у розмірі 1/4 частини його заробітку. Посилаючись на те, що розмір його зарплати зменшився і становить еквівалент 300 доларів США, в новій сім'ї у нього є двоє дітей, які матеріально гірше забезпечені, ніж дочка Софія, мати якої має заробіток еквівалентний 400 доларів США, а вітчим 1000 доларів США, позивач просить зменшити розмір аліментів на її утримання до 1/6 частини його заробітку.

Чи підлягає позов задоволенню?

Задача №4. Конюхова звернулася з позовом до свого колишнього чоловіка про стягнення 25000 гривень на освіту їх сина Дениса На обґрунтування позову вона вказала, що їх спільний 19-річний син Денис вступив до ВНЗ на платне навчання. Оскільки ні вона, ні син достатніх коштів для оплати навчання не мають, вважає, що відповідач міг би долучитися до цих витрат, оскільки працює і отримує високу зарплату у 15000 грн. та має заощадження у банку на суму 40000 грн.

Колишній чоловік заперечував проти позовних вимог, вказуючи на те, що його син до вступу у навчальний заклад вже працював останні два роки і отримував заробітну плату у розмірі 4500 грн., до того ж, як йому відомо, син подавав документи на вступ у різні заклади вищої освіти, проте замість того, щоб почати навчання на юриста у ВНЗ, де його прийняли на безоплатній основі, він вирішив, не порадившись із батьком, навчатися в іншому, більш престижному закладі, але на платній основі.

Вирішити спір.

Теми для рефератів

1. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей.

2. Підстави участі батьків у додаткових витратах на утримання дітей.

Опрацювання літератури:
Основна: 2-4
Додаткова: 1, 2, 5, 7, 10, 11

Семінарське заняття № 8

Тема 8. Форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

1.Загальні принципи, зміст і засоби державного захисту дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування.

2. Органи, на які покладається захист прав та інтересів дітей, котрі залишилися без батьківського піклування, та їх основні функції.

3. Основні форми влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, в Україні.

4. Порядок виявлення та обліку дітей, які залишилися без батьківського піклування.

5. Діти, стосовно яких допускається усиновлення.

6. Обмеження щодо усиновлення дітей, які страждають певними захворюваннями. Зміст інтересів дитини під час усиновлення. Заборона посередницької діяльності щодо усиновлення дітей.

Завдання для перевірки знань:

1. Розкрийте поняття та основні принципи державного захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Які державні органи та установи здійснюють захист прав та інтересів дітей, які залишилися без батьківського піклування?

3. Охарактеризуйте основні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні.

4. Який порядок виявлення та взяття на облік дітей, які залишилися без батьківського піклування?

5. Які обставини виключають можливість усиновлення дитини?

6. У чому полягає принцип забезпечення найкращих інтересів дитини під час її влаштування та усиновлення?

7. Які права та інтереси дитини повинні бути враховані під час вирішення питання про її усиновлення?

8. У чому полягає заборона посередницької діяльності щодо усиновлення дітей?

9. Які особливості влаштування дитини, яка залишилася без батьківського піклування, в умовах воєнного стану?

10. Які правові наслідки має усиновлення для дитини, усиновлювачів та її біологічних батьків?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Підготувати правовий висновок на тему:

«Пріоритет сімейного виховання як основний принцип влаштування дітей,

позбавлених батьківського піклування», проаналізувавши співвідношення усиновлення, опіки та піклування, прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу та патронату.

2. Дослідити особливості захисту прав дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану. Визначити основні проблеми евакуації, тимчасового влаштування, обліку та забезпечення права дитини на сімейне виховання.

Теми для рефератів

1. Сімейні форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Опрацювання літератури:
Основна: 2-5
Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 9

Тема 9. Усиновлення

1. Поняття та значення усиновлення.
2. Умови та порядок усиновлення
3. Скасування усиновлення

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття, значення та функції усиновлення (удочеріння) дітей.
2. Порядок та умови усиновлення.
3. Таємниця усиновлення та її правовий захист.
4. Підстави і правові наслідки визнання усиновлення недійсним.
5. Підстави і правові наслідки скасування усиновлення.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти проєкт заяви про усиновлення.
2. Тестові завдання:

№1. Усиновлювачами можуть бути:
а) сусіди;
б) органи опіки та піклування;
в) дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року;
г) дієздатна особа.

№2. Не можуть бути усиновлювачами особи, які:
а) позбавлені батьківських прав;
б) малозабезпечені;
в) дієздатні особи віком молодші двадцяти одного року;
г) є резидентами України.

№3. Особами, які мають переважне право на усиновлення, є:
а) подружжя;
б) особа, яка не є родичем дитини;

в) особа, яка першою стала на облік;

г) особа, яка усиновлює кількох дітей, які є братами, сестрами

№4. Для усиновлення дитини обов’язковою є згода:

а) дитини;

б) прокурора;

в) брата чи сестри;

г) батьків.

№5. Усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо:

а) воно було проведене на підставі підроблених документів;

б) воно суперечить інтересам дитини;

в) дитина страждає на недоумство, про що усиновитель не знав і не міг знати на час усиновлення;

г) між усиновителем і дитиною склалися стосунки, які роблять неможливим їхнє спільне проживання.

№6. Усиновлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо:

а) воно було проведене на підставі підроблених документів;

б) воно суперечить інтересам дитини;

в) дитина страждає на психічний розлад, про що усиновитель не знав і не міг знати на час усиновлення;

г) між усиновителем і дитиною склалися стосунки, які роблять неможливим їхнє спільне проживання.

№7. Дитина, яку було підкинуто чи знайдено, може бути усиновлена після спливу:

а) одного року з часу її знайдення;

б) шести місяців з часу її знайдення;

в) двох місяців з часу її знайдення;

г) одного робочого тижня з часу її знайдення.

№8. Дитина, покинута в пологовому будинку, може бути усиновлена після досягнення нею:

а) двомісячного віку;

б) одного року;

в) шестимісячного віку;

г) трьох років.

№9. Момент здійснення усиновлення – це:

а) проголошення рішення суду;

б) підписання рішення суду;

в) підписання заяви про дозвіл на усиновлення;

г) набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

3. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Подружжя Власових усиновило 6-місячну дитину, яка знаходилася у будинку дитини. При розгляді справи було встановлено, що дід та баба дитини дають згоду на усиновлення, а мати дівчинки неповнолітня і на момент розгляду справи в суді знаходиться на лікуванні в психіатричній лікарні. За медичним висновком, у матері тимчасовий психічний розлад здоров'я. Однак головний лікар медичного закладу, в якому знаходиться мати дитини, засвідчив

її письмову відмову від дитини. Орган опіки та піклування за місцем знаходження будинку дитини надав висновок про доцільність усиновлення. Представник адміністрації будинку дитини, де знаходилася дівчинка, проти усиновлення заперечував. Проаналізуйте відповідність судового рішення чинному законодавству. Визначне правове значення згоди на усиновлення.

Задача №2. Омельченко, яка не перебувала у шлюбі, народила доньку Вікторію. У зв'язку зі скрутним матеріальним становищем, відсутністю житла та постійного місця роботи вона написала письмову відмову від всіх прав на дитину, а також надала згоду на її усиновлення. Через рік дівчинку передали під опіку подружжю Леонових протягом п'яти років Вікторія вважала їх своїми батьками. Омельченко дізналася де знаходиться донька, зустрілася з нею і назвавшись її матір'ю, забрала дівчинку до себе без згоди опікунів. Подружжя Леонових звернулося до суду з позовом про відібрання дитини у Омельченко, стягнені аліментів на утримання доньки і про компенсацію моральної шкоди за розкриття таємниці походження дитини. Визначте, які обставини мають значення для вирішення даної справи. Які права мають опікуни по відношенню до підопічних? Яке рішення винесе суд по кожній із заявлених вимог?

Теми для рефератів

1. Процедура взяття на облік кандидатів в усиновлювачі.
2. Інститут усиновлення як пріоритетна форма влаштування дітей-сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування.
3. Особливості усиновлення повнолітніх осіб: порівняльний аналіз законодавства України й ЄС.

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 10

Тема 10. Опіка та піклування над дітьми.

1. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми.
2. Встановлення опіки та піклування.
3. Права та обов'язки суб'єктів опіки та піклування.
4. Припинення опіки (піклування).
5. Звільнення опікунів та піклувальників від їх обов'язків.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та значення опіки та піклування над дітьми. Встановлення опіки та піклування над дітьми.
2. Припинення опіки та піклування над дитиною. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків.
3. Права дитини, над якою встановлено опіку та піклування. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Тестові завдання:

№1 Опіка встановлюється над:

а) дитиною у віці до 14 років;

б) дитиною у віці від 14 до 18 років;

в) непрацездатними;

г) громадянами, визнаними судом обмежено дієздатними.

№2. Піклування встановлюється над:

а) дитиною у віці до 14 років;

б) дитиною у віці від 14 до 18 років;

в) громадянами, визнаними судом недієздатними;

г) непрацездатними.

№3. Місцем встановлення опіки та піклування є:

а) місце проживання фізичної особи, яка потребує опіки чи піклування;

б) місце знаходження органу опіки і піклування, який прийняв відповідне рішення;

в) місце проживання опікуна чи піклувальника;

г) місце знаходження суду, який виніс відповідне рішення.

№4. Фізична особа може бути призначена опікуном чи піклувальником:

а) лише за згодою особи, над якою встановлюється опіка чи піклування;

б) лише за згодою батьків особи, над якою встановлюється опіка чи піклування;

в) лише за згодою родичів особи, яка бажає стати опікуном чи піклувальником;

г) лише за письмовою заявою особи, яка бажає стати опікуном чи піклувальником.

№5. Опікуном чи піклувальником не може бути фізична особа:

а) яка позбавлена батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

б) яка не має власного житла;

в) фізична особа, яка досягла пенсійного віку;

г) фізична особа, яка не має фіксованої заробітної плати.

№6. Опіка припиняється у разі:

а) передачі малолітньої особи батькам (усиновителям);

б) досягнення фізичною особою повноліття;

в) досягненням дитиною 14 років;

г) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною.

№7. Піклування припиняється у разі:

а) передачі малолітньої батькам (усиновителям);

б) досягнення фізичною особою повноліття; в) досягненням дитиною 14 років;

г) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною.

№8. При призначенні опікуна чи піклувальника органом опіки та піклування враховується:

а) бажання самої дитини;

б) релігійна приналежність особи;

в) партійна приналежність особи;

г) особисті якості особи.

2. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. 81-річна Олена Миколаївна звернулася з заявою про встановлення опіки над своїм 11-річним онуком, позбавленим батьківського піклування. У заяві вона зазначила, що онук проживає разом з нею, а мати онука виїхала в м. Краматорськ, її адреса невідома. Мати веде аморальне життя, зловживає спиртними напоями, ніде не працює, утриманням і вихованням сина не займається, не надає матеріальної допомоги на виховання сина. З бабусею онук проживає три роки, знаходиться повністю на її утриманні.

У судовому засіданні представник органу опіки та піклування оголосив, що після здійснення обстеження органом опіки та піклування було встановлено, що за своїм майновим станом Олена Миколаївна може здійснювати опікунські обов’язки, оскільки має трикімнатну квартиру, в якій проживає разом з онуком, щомісячний її дохід становить 5000 грн., проте за станом здоров’я Олена Миколаївна має проблеми з серцево-судинною системою, що виявляється у постійно високому тиску та головному болі. Вона часто перебуває у лікарні, а онук залишається з сусідкою.

Вислухавши позиції заявника та представника органу опіки та піклування, суд прийняв рішення про відмову Олені Миколаївні у призначенні її опікуном малолітнього онука. Проаналізуйте ситуацію.

Теми для рефератів

1. Здійснення опіки та піклування в умовах воєнного стану: особливості правового регулювання в Україні.

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 11

Тема 11. Патронат над дітьми.

1. Поняття, суб’єкти та зміст договору про патронат.
2. Підстави виникнення патронату над дітьми.
3. Права та обов'язки сторін договору патронату та порядок його коригування.
4. Припинення патронату.

Завдання для перевірки знань:

1. Розкрийте поняття патронату над дитиною та визначте його основну мету.
2. Назвіть суб’єктів правовідносин щодо патронату над дитиною.

3. Які істотні умови договору про патронат над дитиною?

4. Хто може бути патронатним вихователем? Які вимоги до нього встановлюються законодавством?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Практичне завдання. Батьки дитини опинилися у складних життєвих обставинах та тимчасово не можуть забезпечувати належний догляд за дитиною. Визначте:

- чи можуть бути підстави для встановлення патронату;
- хто може ініціювати влаштування дитини;
- які документи та обставини мають бути враховані;
- які права зберігаються за батьками дитини.

2. Ситуаційне завдання. Патронатний вихователь вважає, що дитина повинна залишатися у його сім'ї після закінчення строку патронату, оскільки за цей час між ними виникли тісні емоційні зв'язки. Батьки дитини наполягають на її поверненні. Визначте порядок вирішення ситуації та обґрунтуйте, чи може патронатний вихователь претендувати на подальше виховання дитини.

3. Проаналізуйте положення Сімейного кодексу України та підзаконних нормативно-правових актів щодо патронату над дітьми. Визначте основні проблеми правового регулювання патронату.

4. Проаналізуйте судову практику щодо захисту прав дітей, які перебувають під патронатом, та сформулюйте висновки щодо проблемних питань правозастосування.

5. Підготуйте схему «Порядок встановлення патронату над дитиною», зазначивши основні етапи та суб'єктів, які беруть у них участь.

6. Проаналізуйте переваги та недоліки патронату над дитиною як тимчасової форми її влаштування.

Теми для рефератів

1. Патронат над дітьми в умовах воєнного стану: особливості правового регулювання та практичні проблеми.

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 12

Тема 12. Дитячий будинок сімейного типу.

1. Поняття дитячого будинку сімейного типу.
2. Суб'єкти дитячого будинку сімейного типу.
3. Права та обов'язки вихованців, батьків-вихователів дитячого будинку сімейного типу та органу опіки та піклування.

Завдання для перевірки знань:

1. Розкрийте поняття дитячого будинку сімейного типу та визначте його

основну мету.

2.Які основні ознаки характеризують дитячий будинок сімейного типу?

3.Хто може бути батьками-вихователями дитячого будинку сімейного типу?

4.Які вимоги законодавство встановлює до осіб, які бажають стати батьками-вихователями?

5.Хто може бути вихованцем дитячого будинку сімейного типу?

6.Які права та обов'язки мають батьки-вихователі?

7.Які права та обов'язки мають вихованці дитячого будинку сімейного типу?

8.Які повноваження має орган опіки та піклування щодо діяльності дитячого будинку сімейного типу?

9.Які правові підстави для влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу?

10. Чи зберігаються за дитиною, влаштованою до дитячого будинку сімейного типу, права на житло, аліменти, пенсію та інші соціальні виплати?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Один із вихованців дитячого будинку сімейного типу досяг повноліття, але продовжує навчання у закладі освіти. Визначте, чи може він продовжувати проживання у дитячому будинку сімейного типу та які гарантії щодо його подальшого навчання і забезпечення передбачені законодавством.

2. Батьки-вихователі вважають, що орган опіки та піклування надмірно втручається у виховання дітей та вимагає виконання додаткових обов'язків, які прямо не передбачені договором. Визначте межі повноважень органу опіки та піклування та порядок захисту прав батьків-вихователів.

3. Проаналізуйте нормативно-правове регулювання діяльності дитячих будинків сімейного типу в Україні та визначте основні проблеми його реалізації.

4. Проаналізуйте судову практику щодо захисту прав дітей, які виховуються у дитячих будинках сімейного типу, та визначте найбільш поширені категорії спорів.

Теми для рефератів

1. Дитячі будинки сімейного типу в умовах воєнного стану: правові та практичні проблеми.

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 13

Тема 13. Прийомна сім'я.

1.Поняття прийомної сім'ї.

2.Суб'єкти прийомної сім'ї.

3.Права та обов'язки вихованців, прийомних батьків прийомної сім'ї та

органу опіки та піклування

Завдання для перевірки знань:

1.Розкрийте поняття прийомної сім'ї та визначте її основне призначення.

2.Які основні ознаки характеризують прийомну сім'ю як форму влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування?

3.Хто може бути прийомними батьками?

4.Які вимоги встановлюються законодавством до кандидатів у прийомні батьки?

5.Хто може бути прийомною дитиною?

6.Які правовідносини виникають між прийомними батьками, прийомними дітьми та органом опіки та піклування?

7.Які права та обов'язки мають прийомні батьки?

8.Які права та обов'язки мають діти, влаштовані до прийомної сім'ї?

9.Які повноваження має орган опіки та піклування щодо створення та функціонування прийомної сім'ї?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Складіть порівняльну таблицю: дитячий будинок сімейного типу, прийомна сім'я, опіка та піклування, патронат над дитиною. Визначте спільні та відмінні ознаки кожної форми.

2. Прийомна дитина бажає підтримувати регулярне спілкування зі своїми біологічними бабусею та дідусем, однак прийомні батьки заперечують проти таких контактів. Визначте, чи правомірними є дії прийомних батьків та як мають бути забезпечені права дитини і її сімейні зв'язки.

3. Прийомні батьки вважають, що після влаштування дитини до їхньої сім'ї вони набувають усіх прав її законних батьків, у тому числі права самостійно вирішувати питання щодо її майна. Проаналізуйте правовий статус прийомних батьків та визначте межі їхніх повноважень.

4. Проаналізуйте нормативно-правові акти, що регулюють створення та функціонування прийомних сімей в Україні, та визначте основні проблеми правового регулювання.

Теми для рефератів

1. Припинення перебування дитини у прийомній сім'ї: підстави, порядок та правові наслідки.

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 14

Тема 14. Права та обов'язки інших членів сім'ї..

1.Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

2. Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів.

3. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, підстави його перегляду.

Завдання для перевірки знань:

1. Кого законодавство відносить до інших членів сім'ї та родичів як суб'єктів сімейних правовідносин?

2. Які особисті немайнові права та обов'язки можуть виникати між іншими членами сім'ї та родичами?

3. Охарактеризуйте право баби, діда, прабаби, прадіда на спілкування з онуками та правнуками.

4. Які права мають брати та сестри щодо спілкування між собою?

5. За яких умов виникає обов'язок інших членів сім'ї та родичів щодо утримання?

6. Хто відповідно до законодавства може бути зобов'язаний утримувати інших членів сім'ї та родичів?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Неповнолітній онук проживає з бабою, оскільки його батьки тривалий час не можуть забезпечувати належне утримання. Баба звернулася до суду з вимогою про стягнення аліментів з діда. Визначте, чи виникає у діда обов'язок щодо утримання онука та які обставини повинен встановити суд.

2. Вітчим протягом декількох років виховував пасинка та матеріально його забезпечував. Після досягнення пасинком повноліття вітчим став непрацездатним і потребує матеріальної допомоги. Визначте, чи може виникнути у пасинка обов'язок щодо утримання вітчима.

Теми для рефератів

1. Аліментні обов'язки інших родичів: необхідна гарантія чи надмірне втручання у приватне життя?

Опрацювання літератури:

Основна: 2-5

Додаткова: 1, 5, 6, 8, 10, 11

Семінарське заняття № 15

Тема 15. Колізійні норми сімейного права.

1. Права і обов'язки іноземців та осіб без громадянства у сімейних відносинах в Україні.

2. Укладення шлюбів громадян України з іноземними громадянами.

3. Правила укладення шлюбів іноземними громадянами між собою в Україні.

4. Визнання шлюбу, зареєстрованого за межами України.

5. Порядок розірвання шлюбів громадян України з іноземними громадянами та шлюбів іноземних громадян між собою в Україні.

6. Реєстрація актів цивільного стану громадян України, котрі проживають за її межами.

7. Умови застосування іноземних законів про шлюб та сім'ю до правовідносин на території України.

8. Умови визнання актів цивільного стану, заснованих на іноземних законах, в Україні.

9. Види міжнародних договорів, які застосовуються до сімейних правовідносин і умови їх чинності в Україні.

10. Правила застосування колізійних норм міжнародних договорів та норм законодавства про шлюб і сім'ю України.

Завдання для перевірки знань:

1. Що розуміється під «іноземним елементом» у сімейних правовідносинах?

2. Які права та обов'язки мають іноземці та особи без громадянства у сімейних відносинах в Україні?

3. Які умови укладення шлюбу між громадянином України та іноземцем на території України?

4. Яке значення мають міжнародні договори України у регулюванні сімейних правовідносин з іноземним елементом?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Складіть таблицю «Укладення шлюбу з іноземним елементом», порівнявши: - шлюб громадянина України з іноземцем в Україні; - шлюб громадян України за кордоном; - шлюб іноземців між собою в Україні; - шлюб іноземців за межами України.

2. Громадянин України та громадянка Франції бажають укласти шлюб в Україні. Визначте, законодавство якої держави регулюватиме умови укладення шлюбу та які документи можуть знадобитися для його державної реєстрації.

3. Громадянин України уклав шлюб із громадянкою іншої держави на території цієї держави. Після повернення до України виникла необхідність підтвердити факт шлюбу. Визначте умови та порядок визнання такого шлюбу в Україні.

Теми для рефератів

1. Сімейні правовідносини з іноземним елементом: проблеми правового регулювання.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-5

Додаткова: 1, 2, 3, 5, 12

Поточне та підсумкове оцінювання.

I. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ		
Складові поточного контролю результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	Форма підсумкового контролю	
	залік	
	за формами навчання	
	денна	**заочна**
Знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях	40	30
Виконання модульних контрольних робіт	20	20
Виконання і захист завдань самостійної роботи	30	40
Професійні комунікації за компонентом	5	5
Наукова робота	5	5
Підсумковий контроль		
	-	-
УСЬОГО	100	100

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого здобувача, академічної групи, курсу.

Контроль знань здійснюється у вигляді:

1) поточного контролю знань ;
2) підсумкового контролю знань .

Поточний контроль знань здобувача є невід'ємною частиною всього навчального процесу і засобом виявлення ступеню засвоєння здобувачем програмного матеріалу.

Підсумковий контроль результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти

1. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння категоріальним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв’язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

2. Загальна підсумкова оцінка вивчення освітнього компоненту з підсумковим контролем у формі екзамену складається із суми результатів поточного та підсумкового контролю, яка фіксується в екзаменаційній відомості.

Якщо за результатами екзамену здобувач вищої освіти набрав менше 30 балів, вважається, що він не склав екзамен. В цьому випадку підсумкова оцінка складається лише з результатів поточного контролю, яка і фіксується в екзаменаційній відомості.

3. Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали від 21 до 59 балів (включно), після належної підготовки мають право повторно скласти екзамен.

Перескладання екзамену з дисципліни дозволяється двічі (вдруге – комісії). У загальному підсумковому оцінюванні рівня результатів освітньої діяльності цих здобувачів вищої освіти враховується результат поточного контролю рівня знань, умінь та навичок.

Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали менше 21 бала, не допускаються до повторного складання екзамену.

Вони повинні вивчати освітній компонент за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи, після чого здобувач вищої освіти допускається до перескладання екзамену.

Зміст даного пункту розповсюджується на здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання.

4. Порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення освітнього компоненту регулюється Положенням про порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення дисципліни.

Освітній процес в Університеті відбувається за такими формами:

1) навчальні заняття;

2) самостійна робота;

3) практична підготовка;

4) контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять в Університеті є:

1) лекція;

2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне, факультативне заняття;

3) контактне заняття;

4) консультація.

Лекція – це основна форма проведення навчального заняття, що є логічно довершеним, науково обґрунтованим і систематизованим викладом певного наукового чи науково-методичного питання, ілюстрованим за необхідності засобами наочності та демонстрацією результатів досліджень.

Лекція покликана формувати у здобувачів вищої освіти основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти з відповідного освітнього компонента.

Лекція повинна охоплювати все нове, що є в законодавчих та інших

нормативно-правових актах, у фаховій і навчальній літературі, висвітлювати динаміку змін та актуальні проблемні питання. У процесі викладення лекційного матеріалу можуть використовуватися результати науково-дослідної роботи лектора і викладачів кафедри, лекція повинна мати проблемний характер.

Практичне заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень освітнього компонента і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачами вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи є засвоєння в повному обсязі освітньої програми і послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

У ході самостійної роботи здобувачів вищої освіти має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, визначається навчальним планом і становить, як правило, не менше як 1/3 і не більше як 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретного освітнього компонента.

Науково-дослідницька робота – це форма організації наукової та дослідницької роботи здобувачів вищої освіти, за якої вони залучаються до активної самостійної (або під керівництвом викладача) науково-дослідницької діяльності для формування наукового світогляду, розвитку науково- дослідних умінь, навичок творчого вирішення практичних завдань; це форма сприяння молодим дослідникам в опануванні методології та методів наукового пошуку.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти в Університеті відбувається за трьома основними напрямами: науково-дослідницька робота в освітньому процесі; науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час; науково-організаційні заходи – конференції, конкурси,

олімпіади та ін.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у освітньому процесі є обов'язковою і визначається навчальними планами і робочими навчальними планами (спеціальні лекційні курси з основ наукових досліджень, різні види навчальних занять з елементами наукових досліджень тощо).

Виконання науково-дослідницької роботи у процесі вивчення освітніх компонентів відбувається за умов оптимального співвідношення репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимального насичення занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Індивідуальне завдання – одна з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти і має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які здобувачі вищої освіти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Складовою індивідуальних завдань є підготовка курсових і кваліфікаційних робіт, яка здійснюється відповідно до робочого навчального плану і вимог до їх змісту.

Види індивідуальних завдань, терміни їх видачі, виконання і захисту встановлюються кафедрою у силабусі.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт з комплексної тематики кількома здобувачами вищої освіти.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання:

Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15

Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів.

В т.ч.: 2,67 балів - знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 2 балів- виконання завданнь для самостійної роботи відповідної теми;

20 балів (2*10) модульні контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька робота

5 балів професійні комунікації за компонентом

Усього 100 балів за підсумковий контроль.

Розподіл балів, які отримують студенти заочної форми навчання

Т1	Т2	Т3	**Т4**	Т5	Т6	**Т7**	Т8	Т9	**Т10**	Т11	Т12	Т13	Т14	**Т15**

Т1, В т.ч.: 7,5 балів - знання, уміння та навички, продемонстровані на

аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 2 балів- виконання завданнь для самостійної роботи відповідної теми;

20 балів (2*10) модульні контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька робота

5 балів професійні комунікації за компонентом

Максимальна кількість балів за підсумковим контролем складає 100 балів.

Критерії оцінювання відповіді на семінарських заняттяхОцінка «відмінно»

Відповідь здобувача базується на самостійному творчому мисленні. Знання питання, належне висвітлення питання, вміння складати тезисний план відповіді і вміло користуватись понятійним апаратом. Відповідь грамотно та логічно побудована. Здобувач без зволікань дає відповідь на основні та додаткові питання. Програмний матеріал засвоєно повністю. Ґрунтовні знання першоджерел, нормативно - правових актів, вміння робити узагальнення та висновки, використовуючи додаткову літературу.

Оцінка «добре»

Відповідь здобувача базується на самостійному аналізі даного питання. Належні знання структури тексту, висвітлення матеріалу - грамотне по суті. Добре засвоєння програмного матеріалу, володіння навичками і засобами виконання практичних завдань. Можливі несуттєві неточності в поясненні деяких не основних питань. Знання першоджерел, нормативно-правових актів та іншої літератури.

Оцінка «задовільно»

Відповідь здобувача ґрунтується на рівні репродуктивного мислення. Слабкі знання структури курсу, допускає помилкові тлумачення термінів, формулювань. Спостерігається порушення послідовності у висвітленні питання. Засвоєно лише основну частину програмного матеріалу. Не достатньо володію знаннями понятійного апарату, нормативно-правового матеріалу, навичками узагальнення та висновків.

Оцінювання семестрової роботи студента здійснюється в межах 100 балів.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Оцінка за шкалою, що використовуєтья ДУЕТ	Оцінка занаціональною шкалою	Оцінка у формі заліку (для вибіркових дисциплін)	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	зараховано	A
80-89	Добре	зараховано	B
70-79			C
66-69	Задовільно	зараховано	D
60-65			E

21-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано - з можливістюповторного складання заліку	FX
0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано - з обов'язковимповторним вивченням дисципліни	F

Список використаних джерел:

Основні:

1. Дякович М.М. Сімейне право України : навч. посіб. Харків : ЕКУС, 2022. 416 с.
2. Менджул М.В.Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с.
3. Глиняна К. М., Сафончик О. І., Спасова К. І. Сімейне право : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2023. 105 с.
4. Манжосова О. В., Гнатовська А. І., Мошинська Я. С. Сімейне право : навч.-метод. посібник для студентів денної та заочної форми навчання. Чернівці, 2021. 68 с.
5. Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.

Додаткові:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15
4. Конвенція про права дитини / Організація Об'єднаних Націй. 2011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021/stru#Stru
5. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання Урядовий кур'єр. 2013. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_l12/stru#Stru
6. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.01.2017 року / Відомості Верховної Ради України. 2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2398-17
7. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя від 21.12.2007 № 11 / Постанова Пленуму Верховного Суду України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text

9. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text
10. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text
11. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text
12. Правила реєстрації актів громадянського стану в Україні затверджені Наказом Міністерства юстиції від 18.10.2000 року № 52/5 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text